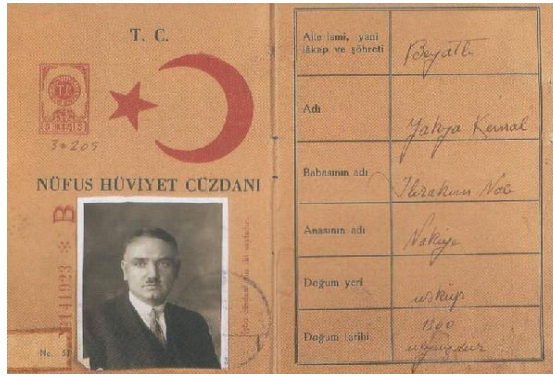

YAHYA KEMAL ve KAYBOLAN ŞEHİR

Pablo Neruda “Kim öldürebilir ki Őiiri? Sorusunu sorarak baŐladıđı yazısına Őairle ilgili Őu satırları ekleyerek devam eder: “Őair sadece biŐim değildir. Őevresini saran Őeylere de ihtiyaŐı vardır...Eđer Őevresinin havası Őiirine giremezse, Őiir ölmüŐ demektir. O zaman Őiir soluk alamaz.” Bu sözü Yahya Kemal’in Őiirine uyguladığımızda doğduğu yer olan ÜŐküp’ün sanatına büyük faydası olduğunu vurgulamamız yerinde olacaktır.

Yahya Kemal, 1884 yılında ÜŐküp’te dünyaya gelir. Asıl adı Ahmet Agâh’tır.

(Resim:1 Yahya Kemal’in Nüfus Húviyet Cúzdanı)

Babası ÜŐküp Belediye BaŐkanı NiŐli İbrahim Naci’dir. Annesi Nakiye Hanım ise Őair LeskofŐalı Galip’in yeğenidir. Çocukluk yılları ÜŐküp’teki RakofÇa çiftliğinde geŐer. Yahya Kemal “AÇık Deniz” adlı Şiirinde Balkan Őehirlerinde geŐen çocukluğunu hatırlar, elveda demek zorunda bırakıldığımız, balkanları, Rumeli’yi bizlere bir kez daha hatırlatır.

“Balkan Őehirlerinde geŐerken çocukluğum;

Her lâhza bir alev gibi hasretti duyduđum.

Kalbimde vardı ‘Byron’u bedbaht eden melâl

Gezdim o yaŐta dađları, hulyam iŐinde lâl,

Aldım RakofÇa kırlarının hür havâsını”(1)

Şairin bahsettiği Rakofça eski Sırbistan sınırının bilinen bir noktası olan Zıbıfça'nın üstünde bir köydür. Buraya Üsküp'ten her yaz ayında on beş yaşına kadar gider gelir. Üsküp ise, Osmanlılar devrinde Kosova (Kosovo) vilayetinin baş şehri olmuştur. Bugün Yugoslavya Sosyalist Federatif Devleti Makedonya Cumhuriyeti'nin başkentliğini yapmaktadır. Üsküp aynı zamanda iktisadi, siyasi ve kültürel hayatta önemli bir ulaşım merkezidir. Üsküp adı bir İilir kabilesinin yerleştiği Skupi'den gelmekte olup tarihi kaydedilemeyecek kadar eski bir yerleşim yeridir. Arapça'da suların akması ya da kaynaması anlamına gelen Üsküp, özellikle 1389 senesinde Kosova Meydan Muharebesiyle büyük bir önem taşır. Yıldırım Beyazıt'ın ilk hükümdarlık senelerinde Üsküp Türk hakimiyetine girer.

(Resim:2 Üsküp'ün Haritası)

Şairimiz “*Kayıp Şehir*” adlı şiirinde Üsküp için :

*“Üsküp ki Yıldırım Bayezid Han diyârıdır,
Evlâd-ı Fatihân'a onun yadigârıdır.*

*Fîrûze kubbelerle bizim şehrimizdi o;
Yalnız bizimdi, çehre ve rûhiyle biz'di o.” (2)*

Diyerek bu şehrin önemini vurgular. Üsküp, Balkan harbiyle 1912 yılında Osmanlıdan ayrılır. Osmanlı idaresinde 523 yıl kalan Üsküp'e bu süre içinde 130 cami ve mescit, 10 han,

12 hamam, 20 türbe, 1 saat kulesi, 2 çeşme ve binlerce Türk mimari tarzıyla evler yapılır. Yahya Kemal boşuna “yalnız bizimdi, çehre ve ruhiyle bizimdi o” dememiştir.

(Resim: 3 Üsküp'te Türk mimarisi)

(Resim: 4 Üsküp'ten bir manzara)

Yahya Kemal, hatıralarında doğduğu yer ve doğumuyla ilgili olarak şunları söyler: “1884 Kânunievvel'inin (Aralık) 2'sinde Üsküp'te, İshakkıyye Mahallesi'nde, büyük validem Adile Hanımın konağında, bu evin cepheye doğru sağ taraflarındaki arka odada, sabaha karşı doğmuşum. Salı günü imiş. Üsküp'e o gün nadir görülür bir kar yağmış. 1886'da kardeşim Reşad'ın aynı evde doğmuş olduğunu pek hayâl meyâl olarak hatırlıyorum. Annemin loğusa yatağı, evin cepheye doğru sonundaki ön odada idi. (3)

(Resim:5 Yahya Kemal'in bugün otopark olan doğduğu evi)

Yahya Kemal'in babası İbrahim Bey, evdeki Kuran'ın bir sayfasına şu notu düşer: “Mahdumum Ahmet Agâh'ın dünyaya geldiği tarihtir. 14 Safer-ül-hayr, 20 Teşrin-i sani 1300 Salı günü, saat on bir buçuk raddelerinde(sularında)”. Altı yaşına geldiğinde Yeni mektep adı

verilen mahalle okuluna gönderilir. Yahya Kemal bu konuda şunları söyler: “ 1889’da yeni yaptırmış olduğumuz evde mektebe başladım. Mektep Sultan Murat Camii’nin mihrabı arkasında Yeni Mektep denilir, beş yüz senelik bir vakıftı. Mektebe başlayışım kadim (eski) an’ane(geleneğe) tamamıyla uygun oldu.”(3) Daha sonra Ahmet Eyüp Paşa’nın Mekteb-i Edep’ine gönderilen Yahya Kemal, 1895’te Üsküp İdadisi’ne yazılır. Bu sırada kız kardeşi Rukiye dünyaya gelir. Aile 2 yıl sonra Üsküp’ten Selanik’e taşınır. Zira, Anne Nakiye Hanım veremdir. Baba İbrahim Bey, adliye müfettişliğinde işe başlar. Yahya Kemal ise Selanik İdadisine kaydedilir. Ancak Nakiye Hanım’ın ısrarıyla aile tekrar Üsküp’e döner. Nakiye Hanım Yahya Kemal 13 yaşındayken hayatını kaybeder.

(Resim: 7 Yahya Kemal’in çocukluğunun geçtiği Kumbarcılar Konağı)

Yahya Kemal’in babası İbrahim Bey, Nakiye Hanım’ın ölümünden sonra Selanik’teki Mevlevi tekkesinin şeyhi Eşref Bey’in yeğeni Mihrimah Hanım ile evlenir. Annesi öldüğünde henüz üç yaşında olan kız kardeşleri Rukiye anneannelerinin yanına gönderilir. Bir Üsküp, bir Selanik idadisine gidip, gelen Yahya Kemal, 1902 yılının Nisan ayında İstanbul’a gönderilir. Geride Üsküp’ü, ölümünü kabullenemediği annesini ve artık parçalanmış ailesini bırakmıştır. Rumeli’ye elveda dediği yıllarda önce İstanbul’a, sonra da Paris’e merhaba diyecektir. Böylece memleketten mektebe sonra da mektepten memlekete gittiği yıllar başlayacaktır onun için. Ancak “Kaybolan Şehir” adlı şiirinde söylediği gibi Üsküp’ü hiç unutmayacaktır.

“Kalbimde bir hayâli kalıp kaybolan şehir!
Ayrılmanın bıraktığı hicran derindedir!
Çok sürse ayrılık, aradan geçse çok sene,
Biz sende olmasak bile, sen bizdesin gene.” (2)

Şairimiz Yahya Kemal, bu diyarın rüzgârı, suyu ve havasıyla büyümüştür. O da tıpkı Üsküp gibi kültürel hayatımızın önemli bir yapı taşını oluşturmuştur. Zira, şehir ve insan arasındaki göbek bağı, şehrin insanı ve özellikle sanatkârı besleyen yapısı inkâr edilemez.. Şairimizin Üsküp’te doğduğu ev yıkılsa da, çocukluğunun geçtiği yer olan Kumbaracılar Konağı bakımsızlıktan harabe haline gelse de, kısacası Rumeli bize veda etse de biz onu, Yahya Kemal’in aziz hatırası önünde hep eski bir sevgili gibi saygıyla hatırlayacağız.

Kaynaklar:

Yahya Kemal, “Açık Deniz”, Kendi Gök Kubbemiz, İst.1974
Yahya Kemal, Yahya Kemal, “Kaybolan Şehir”, Kendi Gök Kubbemiz, YKY, İst.2003,s.51
Yahya Kemal Beyatlı, Çocukluğum, Gençliğim, Siyasî ve Edebi Hatıralarım, İstanbul 1973, s.85